

Tina Vallès
283 Articles

Twitter
[@tinavalles_](#)

Totes les paraules de Mònica Batet

«Em fa l'efecte que Batet, amb els seus llibres, s'ha proposat de fer un mapa d'Europa narrat — ho he pensat ara, en ajuntar tot el que ha escrit en disset anys: sis novel·les, un recull de contes i un assaig.»

«Tothom sap que les nostres ciutats es van construir per ser destruïdes»: és una de les dues frases, aquesta d'una cançó de Caetano Veloso, que Mònica Batet ha triat per encapçalar la que és la seva sisena novel·la, *Una història és una pedra llançada al riu* (Angle, 2023). Mentrestant, se'ns omplen les retines de ciutats turques destruïdes els més malèvols diran que per la natura, però en realitat això ve a confirmar el que diu Veloso i cita Batet.

És la sisena novel·la de Batet, el seu vuitè llibre, però si no la coneixeu, no és del tot culpa vostra: aquest sistema literari nostre no sempre es basa en la qualitat literària per destacar, prescriure, recomanar i premiar autors, i Batet, que va per lliure i es pren l'escriure seriosament, no ha sigut gaire tocada per la vareta màgica dels mitjans culturals. Qui la llegeix, ja no li perd la pista, i per això soc aquí.

Vaig tenir la sort de descobrir-la amb el seu primer llibre, *L'habitació grisa*

(Empúries, 2006), que va guanyar el premi Just M. Casero, i l'he seguida des d'aleshores. La vaig conèixer més endavant —personalment, vull dir—, i ara tenim una relació d'amistat mig personal mig literària, ens anem llegint mútuament i recomanant-nos lectures; ella ha sigut qui recentment m'ha descobert la immensa escriptora croata Dubravka Ugrešić?, per exemple, i des de fa un temps també fa d'editora, en el seu segell Nits Blanques, que ens descobreix la literatura de nord enllà.

La primavera passada, casualitats de la vida, Batet i servidora vam coincidir a Lisboa. Ella ja feia dies que hi era, quan hi vaig arribar, hi estava acabant d'escriure aquesta novel·la, em va dir, que li ha costat quatre anys de feina. Me'n va parlar tímidament, sense desvelar-me'n gaire cosa, mentre passejàvem per la ciutat i comentàvem lectures recents, coneixences literàries comunes, tafaneries d'aquest petit món nostre. I vaig tornar a Barcelona deixant-la a la ciutat portuguesa, escrivint encara. Des de llavors he estat esperant la seva «novel·la portuguesa».

N'hi dic *portuguesa* per la nostra atzarosa trobada lisboeta i perquè els pocs paratextos del llibre li donen aquest marc, però *Una història és una pedra llançada al riu* podria passar en qualsevol lloc d'Europa, i les imatges de les ciutats turques devastades hi encaixen tant com les de, posem per cas, la guerra dels Balcans. Ara bé, si es llegeix des d'aquí, la novel·la ens parla del nostre passat, també, i del nostre... futur. «Tinc el convenciment que hi ha històries que es repeteixen en països diferents», diu un personatge de Batet, i sembla que parli de la seva novel·la.

És el segon cop que hi surt un riu, en

una obra seva, però aquest cop és un riu absent, o simbòlic, no com el de *No et miris el Riu* (Metèora, 2012, finalista el premi Crexells), que acollia o atreia tantes morts, una mica a l'estil del *Mapocho* de l'escriptora xilena Nona Fernández, se m'acut. Aquí el riu, deia, és simbòlic, i de fet tot ho és, perquè no ubicant-se ni en el temps ni en l'espai l'autora aconsegueix escriure una mena de, permeteu-me la paraula, distopia.

Em fa l'efecte que, amb els seus llibres (tret del petit assaig no sé si trobable avui dia *El lector ideal*, publicat per Petròpolis al 2010; i de la novel·la *Cafè Berlevag*, que passa a Nova York), s'ha proposat de fer un mapa d'Europa narrat —ho he pensat ara, en ajuntar tot el que ha escrit en aquests disset anys, sis novel·les, un recull de contes i un assaig. Al Portugal d'aquesta última novel·la, li sumem Centreeuropa amb *No et miris el Riu*, Polònia amb *Dins del cor de Chopin*, Escandinàvia amb la seva penúltima novel·la, *Nou illes al nord* (Més Llibres, 2019, premi Nollegiu), que a més lliga molt amb el seu projecte editorial de Nits Blanques, i la Rússia de *Neu, óssos blancs i alguns homes més valents que els altres* (Metèora, 2015).

Una història és una pedra llançada al riu és una novel·la sobre les històries que es repeteixen, i sobre la Història que es repeteix. I és tan distòpica en el to com real en la trama. Els personatges no tenen nom perquè en tenen molts, un per país i època, poden ser portuguesos, però també catalans o espanyols o italians, etcètera.

Però anem al to: sé que el to és el que més li va costar de trobar, a l'autora, i de fet és el gran encert i la gran novetat de la novel·la, perquè el que hi explica ja ho coneixem, però

no ens ho han explicat mai així, amb aquest to de relat tradicional i aquesta intenció de modernitat narrativa. Batet ho ha calculat tot. Els inicis de capítol, per exemple, són un reguitzell de «Quan» que et situen temporalment sense dir-te quan passa res, som dins de la història, i la història està escrita en un lloc i un espai transparents perquè la puguis sobreposar damunt de gairebé qualsevol país d'Europa.

Són unes ulleres, aquesta novel·la: amb ella et mires la Història amb un nou fatalisme, perquè Batet ens fa reconsagradament evident que la història de la humanitat és circular, per això hi ha aquest riu, aquest cicle de l'aigua. La pedra cau al Tajo, al Tejo!, i va parar a l'Atlàntic, i la història viatja evaporada cel amunt i cau com una pluja dalt de la muntanya per tornar a anar a parar al riu...

Aquesta sisena novel·la de Batet és un pas més en la seva trajectòria literària, un pas important, s'hi noten els quatre anys de feina i els molts anys d'ofici, s'hi perceben totes les lectures, viatges, l'experiència de l'autora, i alhora fa la sensació de llegir una veu nova, una cosa que no s'havia escrit mai abans en català, una sensació que tinc sempre que llegeixo un nou llibre de Batet. Potser per això no ha rebut l'atenció que es mereix, perquè aquest seu anar per lliure la fa tan única que tal vegada l'aïlla, la deixa sola, sense etiqueta, i avui diu si no t'etiqueten no se't veu.

He parlat poc del llibre i molt de l'autora, però és que el llibre parla tot sol, que això ho tenen, les novel·les de Batet, que s'expliquen totes soles, s'expliquen amb una lectura atenta i pausada, sense necessitat de pròlegs ni altres faramalles. Perquè si escrius bé, no t'has de passar el dia explicant com

se t'ha de llegir—necessito l'incís: si et llegeixen sabent llegir, esclar. I Batet escriu bé, sempre ha escrit bé, només falta que ho descobreixi més gent. Però tant si això passa com si no, jo sé que Batet seguirà escrivint, i escrivint bé, perquè ha nascut per això, té aquesta impertorbable ambició literària, i tot el que he apuntat al principi, el poc cas que considero que se li ha fet a la seva obra fins ara, a ella no li treu les ganes d'escriure, i és per celebrar-ho.

«Hauríeu de sentir alguna cosa que no us puc explicar amb paraules», diu una professora de ball, gairebé al principi de la novel·la, i sembla que sigui aquest un dels propòsits de la narrativa de Batet, aconseguir escriure d'una manera que només es pugui acabar d'explicar llegint-la, només calen les seves paraules, totes les paraules de Mònica Batet, la resta, tot això que he escrit, sobra.